

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

zdravíme vás i v měsíci březnu. V době uzávěrky tohoto čísla proběhla médii zpráva, která ve mně kromě určité míry znechucení (na které jsem si však již částečně navykl) vyvolala i jistou filozofickou peripetii, o kterou bych se rád podělil. Zástupci odboru životního prostředí města Český Brod se rozhodli řešit problém přemnožených holubů poněkud svérázným (i když pravděpodobně legálním) způsobem - jejich odstřelem najatými myslivci za bílého dne přímo v ulicích města (více např. [zde](#) nebo [zde](#)). Stranou nyní ponechejme diskuzi o legálnosti takového zákroku nebo o alternativních metodách, které dle mého existují,

Z obsahu tohoto čísla:

Štafle, jaro v zimě a záhada.....	2
Výlet do velkoměsta – za přírodou...	2
Načínáme devátý rok našeho.....	3
Žábám na pomoc i v roce 2016.....	4
Klid a mír na pár metrech.....	5
Šelmy zblízka - Vlk (Canis lupus).....	6
Šetříte elektřinou? V roce 2017 si.....	8
Zvířena pískovny V Holi - Majka.....	8
Ekoznačky - 3. Produkt ekologického	9
Interpretace místního dědictví.....	9
Dva sněžní bezobratlí.....	10
Příběh(ne)ekologický.....	10
Večer s dokumentem – 25. díl.....	11
Děkujeme za Avatara.....	14
Akrobacie racků nad Prahou.....	15
Březnové zastavení.....	17
Jedlý Kompost - Bezlepkové pečení..	17

jenom musí být správně použity (viz např. [zde](#) nebo [zde](#)).

Otázkou však zůstává, jak podobné praktiky vnímají ti nejmladší z nás? Ti, kteří ještě nevidí svět kolem sebe jako soubor paragrafů a jejich ohýbání výjimkami vždy, když se to hodí ve prospěch posuzované věci. Tak jako např. některé filmy by měly být před dětmi skryté

Foto Břetislav Kocek

(protože si ještě nedokáží vyhodnotit jejich pravou podstatu), tak i některé počínání nás dospělých, které považujeme za „normální“, by mělo být dětem nepřístupné. Pokud neexistuje způsob, jak toho docílit, měli bychom od takového jednání upustit. V opačném případě se pasujeme do rolí těch, kteří mohou dětem libovolně indoktrinovat jakékoli postupy nás dospělých, které mají více než k čemukoli jinému nejblíže k selhání.

Přejeme vám příjemné jaro, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Štafle, jaro v zimě a záhada mumifikované sýkorky

V průběhu zimních měsíců se každoročně schází "tvrďší jádro" naší organizace u pravidelné akce - čištění ptačích budek. Letos se k němu přidala i mladší skupina, která se orientovala na prostor Rennerových sadů, a také skupina žen a dětí, která se věnovala části území u Mlýnské stoky a parčíku u kostela sv. Markéty. Vzhledem k tomu, že na území města Strakonice obhospodařujeme 40 příbytků pro zpěvné ptactvo, byla to pomoc velmi vítaná. Dlužno napsat, že původně bylo vyvěšeno 44 budek, ale v průběhu minulého roku byly 4 z nich v důsledku silných poryvů větru zničeny. Samotným cílem čištění je jednak uvolnit v budkách místo a umožnit hnízdění i v další sezóně (jak dobře víte, nečištěná budka ztrácí po dvou, třech letech svou funkci), jednak zaznamenat úspěšnost hnízdění v různých lokalitách Strakonice a pokusit se odhadnout faktory, které to mohou mít na svědomí.

I když jsme velcí zastánci toho, aby byla v zimě zima, přece jenom nám slunné počasí první únorové soboty a teploty kolem deseti stupňů hrály do karet. Mráz, případně vítr může být pro práci holýma rukama ve výškách krajně nepříjemný a přírodovědná akce pak spíše připomíná rutinu se snahou co nejrychleji práci dokončit, sbalit fídlátka a vrátit se domů k čaji. Únorové čištění budek tak bylo více než příjemnou kratochvílí a navíc jsme byli odměněni nejen novými účastníky, ale i několika zvláštnostmi, které se v budkách vyskytly.

Nejprve však k číslům. Na [tomto odkazu](#) můžete vidět celkový přehled umístění ptačích budek ve Strakonici. Z celkového počtu 40 budek bylo v roce 2015 využito k hnízdění 21. Nejčastěji některým z druhů sýkor (13 budek) nebo vrabcem (7 budek), v jednom případě i brhlíkem. Ostatní budky nebyly obsazeny vůbec nebo posloužily pouze jako dočasný azyl. Nejčastěji jsou budky obydleny již tradičně v lokalitách Mlýnský náhon a Podskalí. Pouze asi polovina bývá obsazena v Rennerových sadech. To může souviset s nedostatečnou potravní nabídkou (zejména kvůli absenci keřového patra) na tomto místě. Rovněž zde má drobné ptactvo horší možnost se schovat před predátory.

Kromě nejčastěji používaných budek (tzv. sýkorníků) visí ve městě po jednom rehkovníku, špačkovníku, šoupálkovníku a kosovníku. Ty se liší zejména velikostí budky, jejím tvarem a průměrem vletového otvoru.

Další budky jsou umístěny na Podskalí (ty byly vyčištěny už v lednu) a v hradním „safari“ - u nich počkáme s čištěním na

Foto -jj-

nestihnou vyživit ptáčata z početné snůšky či se oni sami stanou obětí nějakého predátora (straky, sojky, strakapouda, brhlíka, poštolky, krahujce, kuny skalní, toulavé kočky...).

A jaká je výzva na závěr? Pokud nám přijdete příští rok při pravidelném čištění budek pomoci, budeme moci o něco navýšit jejich počet. Dozvíte se něco ze života zpěvných ptáků, kteří se vám v budoucnu odmění svými ranními písněmi. Při vašich toulkách městem zvedněte občas zrak o něco výše - možná na jaře spatříte šťastný pár, který se nechal zlákat naší nabídkou náhradního bydlení simulujícího otvory starých doupných stromů (kterých je nedostatek jak v obcích, tak mimo ně). Pokud jste majiteli zahrady, zapřemýšlejte nad instalací ptačí budky - není to zdaleka jenom estetická záležitost. Více fotografií z akce naleznete [zde](#). -jj-, -vh-

schůzku našich MOPíků (bude v pátek 4. 3.). Děti při této práci rády přihlížejí a její spojení s návštěvou domácích zvířat se nám osvědčilo už i v několika předcházejících letech.

Čas od času je ptačí budka využita i někým jiným, než komu byla původně určena. Jeden ze sýkorníků u Mlýnského náhonu byl zcela vyplněn "papírovým" hnízdem sršně. V další budce na této lokalitě byla objevena zvláštnost v podobě sýkorčího hnízda, menšího sršního hnízda a "mumifikované" (od sršně dokonale zakonzervované) mrtvolky dospělé sýkory koňadry. Vše v budce poskládané tak zvláštně, že si nikdo z nás netroufl odhadovat, co přesně se zde loni odehrálo. Posuďte z fotografie sami.

Smutný pohled je také na občasný nálezy ostatků ptačích mláďat. K tomu může dojít třeba tím, že ptačí budka poskytuje ptactvu určitý komfort, takže ptáci hnízdí častěji. Někdy také ptačí rodiče

Výlet do velkoměsta – za přírodou

Co je důvodem k návštěvě Prahy? Pravděpodobně každého napadne výlet za kulturou, za historickými památkami, mnohé určitě inspiruje k cestě množství obchodů s vidinou nakupování, jízda metrem nebo

projížďka parníkem po Vltavě... Málokdo si však naše hlavní město spojí s výletem do přírody. A o tom, že i tento motiv k návštěvě Prahy stojí za zvážení, se přesvědčilo několik (a sice 13, včetně 4 dětí) účastníků sobotního výletu dne 16. ledna 2016.

Ze strakonického autobusového nádraží jsme odjížděli přesně v osm hodin ráno. Cestou počasí slibovalo modrou oblohu a rozzářené sluníčko v mrazivém dni, ale Praha byla zahalena do šedého pláště. Čepice a rukavice se hodily, když jsme kolem půl jedenácté vystupovali na zastávce Trója přímo u vstupu do zoologické zahrady. To už s námi byly dvě sympatické průvodkyně z pražské základní organizace ČSOP 01/34 Křivatec.

Jak známo – pražská zoologická zahrada těsně sousedí s protékající Vltavou. Nejednou její zvýšená hladina přidělala vrásky na čele pracovníkům ZOO. Podél řeky se vine nově zbudovaná cyklostezka, která vede minimálně do Kralup nad Vltavou, jak nás informoval žlutý ukazatel. Už na začátku naší cesty nás mile překvapilo hojné množství racků chechtavých poletujících nad hladinou. Vzpomínali jsme na doby, kdy i ve Strakonících se to tímto ptačím druhem jen hemžilo. Dnes je racek na Červeném seznamu ČR v kategorii zranitelných druhů. Viděli jsme i racky bouřní, kormorány velké, poláky velké, poláky chocholačky, kachny divoké, lysky černé, volavky popelavé a labutě velké.

Od našich průvodkyň jsme se dozvěděli, že vstupujeme do jednoho z nejcennějších chráněných území v Praze s názvem Podhoří. Název je zcela odpovídající, když se návštěvník zadívá na strmé svahy, které se zvedají vysoko nad hladinu řeky na obou březích. Z informačních tabulí, které jsou umístěny při stezce, i z vyprávění průvodkyň jsme se dozvěděli, že tato oblast byla již před sedmi sty tisíci lety osídlena pravěkými lovci, což dokazují archeologické vykopávky. Osídlení přetrvávalo a nechávalo za sebou své stopy. A tak ještě dnes můžeme na protějším břehu vidět zbytky staré kaple nebo se přímo v Podhoří obdivovat kapli sv. Václava, která měla větší štěstí a díky rekonstrukci přežila v původní klasicistně-empírové podobě. Zajímavou stavbou je i Sklenářka (někdy zvaná též Katovna), nepřehlédnutelná v areálu zoologické zahrady. Byla postavena v 17. století uprostřed rozsáhlých vinic, pravděpodobně zde fungoval vinný lis. Svou romantickou podobou připomíná i větrný mlýn.

V centru Prahy se nachází velký počet mostů. V této městské části však je problém dostat se z jednoho vltavského břehu na druhý. Most je zde nahrazen hojně využívaným přívozem, který je součástí pražské integrované dopravy a spojuje Podhoří (součást městské čtvrti Trója) s Podbabou (součást Dejvic).

Cyklostezka pokračovala dál, ale my jsme se v jednom bodě kus za přívozem odchytili z jejího směru směrem doprava a vnořili se do rokle, která si svou podobou nezadá s divokými skalními soutěskami kdesi v horách. Směřovali jsme do prudkého svahu podél potůčku s opravdovým vodopádem (dobrá, tak vodopádkem), míjeli kameny obrostlé mechem a stromy popadané přes stezku. Cesta divočinou končila kousek pod bohnickým sídlištěm. Prudké stoupání nás vyvedlo na udržovanou louku s nádhernou vyhlídkou na Prahu.

Foto -ah-

Za pět minut od této přírodní scenérie jsme se ocitli uprostřed sídliště na zastávce autobusu. Rozhodli jsme se využít další lákavé pražské nabídky – a to přednášky Hanky Synkové o koření a jeho léčivých účincích, doplněné vystoupením světoznámého kytaristy Štěpána Raka. Téměř dvouhodinové vyprávění o prevenci různých zdravotních obtíží pomocí léků z květináčů a záhonků protkané písničkami a melodiemi inspirovanými těmito rostlinami bylo příjemným pohlazením pro každého účastníka. A pro nás, strakonické, obzvlášť. Konec celého programu patřil totiž Rakovu hudebnímu ztvárnění pověsti o Švandovi dudákovi. Slyšet zvuk dud ozývajících se z kytarových strun bylo opravdovým zážitkem pro všechny posluchače.

Domů jsme si kromě spousty dojmů a vzpomínek dovezli také několik darovaných brožur, které budou k dispozici na pobočce Za Parkem. Byly vydány Základní organizací ČSOP 01/34 Křivatec a v plném znění jsou ve formátu PDF zpřístupněny i na jejích webových stránkách (viz [zde](#)). O přírodě Prahy a jejího okolí se můžeme dočíst i v řadě jiných pramenů – více je o tom v dalším článku na str. 15. **Jitka Svobodová**

Načínáme devátý rok našeho kroužku MOP

Český svaz ochránců přírody, který vznikl před 36 lety, sdružuje od začátku nejen dospělé, ale i děti - a to v **kroužcích MOP**. Máme takový i u nás ve Strakonících a zveme naše nejmenší i s jejich maminkami, případně dalšími dospělými. Už osm let se pravidelně scházíme a přátelíme nejen s přírodou (jsme Malí ochránci přírody), ale i spolu navzájem. Je potěšitelné, a myslím, že je to hlavně zásluhou Alenky Hrdličkové, že každý rok přicházejí nové maminky a nové děti. Na schůzky se dá chodit i bez přihlášky do ZO ČSOP, ale chcete-li

Foto -ah-

měty. Mnohé z našich výrobků nacházejí uplatnění na předvánočním charitním jarmarku. K našim tradičním činnostem patří také čištění studánky Skleněnky na Podskalí a návštěva plzeňských Dnů vědy a techniky. Nezapomíná se ani na přísloví, básničky a hádanky vztahující se k jednotlivým obdobím roku. Rádi také připomínáme tradiční, staročeské hry - na to se zaměřuje hlavně naše další pomocnice - Jitka Svobodová. Jsme nejraději venku, někdy se ale jdeme ohřát pod střechem a v knihovně i v klubovně se seznamujeme s přírodovědnou literaturou, s mikroskopováním, s prací s binokulární lupou... Poučení o dějích v přírodě získávají některé děti i na výletech a přednáškách, pořádaných naší ZO v průběhu roku. Hlavní zásadou našich schůzek je poznávání přírody kolem nás formou veselých, pohodových her. **Zdeňka Skalická**

Překopávky

Žábám na pomoc i v roce 2016

Určitě to znáte, pokud alespoň občas jezdíte autem. Březen. Jeden z těch večerů, kdy je jasně cítit ve vzduchu, že jaro zlomilo odpor bránící se zimě. I v podvečer se teplota udržuje kolem příjemných deseti stupňů, protože se zatáhlo a krajinu zkroutil vlahý předjarní deštík. Vracíte se k domovu a v záři reflektorů spatříte přes silnici v téměř pravidelných pásech hroudy zaschlého bahna, jakoby je tam rozházel traktor přejíždějící přes silnici na vedlejší pole. Přijíždíte blíže a koukáte, že ty hroudy bahna mají dvě oči, čtyři tlapky a některé se dokonce líně pohybují. Že jde o bezbranné ropuchy, si uvědomujete až ve chvíli, kdy křečovitě sevřete volant, snažíte se co nejvíce zpomalit a přikazujete si nekličkovat, protože proti vám jedou další auta. Domů dorazíte ne úplně ve své kůži, protože vám ještě v hlavě doznívaly lehce znatelné ozvěny hrud, kterým se vám přes veškerou snahu nepodařilo vyhnout. Před spaním přemýšlíte, co s tím. Ne každý může na tři týdny v roce přesedlat na kolo nebo chodit pěšky.

Ale existuje ještě jedno řešení. Spočívá v usměrnění trajektorie každoročně táhnoucích živočichů našima vlastníma rukama mimo dráhy rotujících pneumatik (transferu obojživelníků). Samozřejmě, že tímto způsobem se neřeší příčina masakru na vozovkách, ani se nepodaří zachránit všechna zvířata. Ale děláme, co je v našich silách, a to na místech, kde je to možné a nejvíc potřeba. Pokud už začínáte věřit, o co přibližně by mohlo jít, a rádi byste se zapojili, pokusíme se stručně vysvětlit, jak na to. Je to možné dvěma způsoby.

1) Připojte se k již fungujícímu transferu na třech lokalitách nedaleko Strakonice.

- Přijďte pomoci se stavbou migračních bariér - v sobotu 5. března ve 14 hod. - sraz na křižovatce Volyňské silnice s odbočkami na Kapsovou Lhotu a Radošovice ([zde](#)). Více informací na posta@csop-strakonice.net nebo 721 658 244.

- Zapojte se do pravidelných "žabích hlídek", které budou zachraňovat konkrétní zvířecí životy v řádu stovek - přibližně od poloviny března (dle průběhu počasí) na lokalitách Volyňská, Nebřehovická a Řepická (případně dle dohody i jinde, více informací na stejném kontaktu).

O tom, jak vypadal transfer např. v minulém roce, se dočtete v [č. 5/2015](#).

Foto -jj-

2) Pokud víte o kritickém místě přechodu žab přes komunikaci v blízkosti vašeho bydliště, dejte nám vědět.

Předáme vám maximum informací k tomu, abyste mohli pomoci sami na místě, které znáte. Nečekejte, až žáby vyrazí. Ozvěte se na kontakt uvedený výše co nejdříve. -jj-

Klid a mír na pár metrech čtverečních V Holi

Židovský hřbitov jihozápadně od Strakonice je občasným cílem obyvatel města Strakonice, jakož i příležitostných návštěvníků, kteří do našich opuštěných kulturních koutů zavítají. Jedná se o monument historický, který je pro odlehlost místa a absenci židovského rodu opomíjen, přestože se na mříži vrat tohoto objektu skví tabulka „Kulturní památka“. Navštívil jsem jej již několikrát. Přivábila mě sem kromě odlišnosti od obklopující kultury a filozofie také přítomnost živočichů, rostlin a stromů.

Takže co můžeme na „našem“ židovském hřbitově najít? U severovýchodní zdi rostou javory mléče (*Acer platanooides*). Vyskytují se pouze po pravé straně od vrat. Na této straně se také nalézá odkrytá, snad více než 5 m hluboká, cihlami vyzdívaná studna, na jejímž poklopu je velká litinová pumpa. Bohužel prasklá, ale možná původní z poloviny 20. století. Samotné dno studny je pokryto spadaným listím a je zřejmě bez vody. Levá strana od brány je již bez stromů. Jen silně prachnivě pařezy upomínají, že tam kdysi nějaké byly. U severozápadní zdi roste několik kaštanů neboli jírovců maďalů (*Aesculus hippocastanum*), modřín opadavý (*Larix decidua*) a javor mléč. Projít mezi nimi a novějšími náhrobníky z 19. století je místy obtížné.

Při jihozápadní zdi rostou javory mléče, jírovec maďal a trnovník akát. Mezi pomníky a zdí je snad pětimetrový pás bez hrobů, který je pokryt vrstvou zetlelých kaštanových listů. Zde se také nejlépe daří měkkýšům. Nejhojněji hlemýždi zahradnímu (*Helix pomatia*), páskovce keřové (*Cepaea hortensis*) a plamatce lesní (*Arianta arbustorum*). Nalevo od hřbitovní brány je měkkýší fauna obohacena nálezem vřetenatky obecné (*Alinda biplicata*), vlahovky narudlé (*Monachoides incarnatus*) a plzákem obecným (*Arion distinctus*).

Židovský hřbitov ve Strakonici, foto -vh-

Střed hřbitova vyplňují dva akáty (*Robinia pseudoacacia*) a v blízkosti nejhonosnějších náhrobníků, patřících zakladatelům textilního průmyslu a místní honoraci ve Strakonici, se nalézají dva zeravy západní (*Thuja occidentalis*). Mezi nimi je možno kromě rozličné ornamentální výzdoby, zahrnující stylizované rostlinné motivy, motivy lásky, antizující sloupy aj. nalézt pár náhrobníků příslušníků židovské obce tz. kohenů – veleknězů, kteří mají na náhrobníku vytesán symbol rukou. Náhrobník levitů (členů židovské obce přísluhujících kohenům při rituálech) se symbolem konvičky nebo nádoby na vodu se mně nepodařilo nalézt. Nejnovější náhrobník, který jsem zde našel, je s datem úmrtí 1967. Na některých náhrobnících je možno najít podpis kamenické dílny, která náhrobníky tesala – např. vídeňské dílny Ed. Hauser nebo plzeňské, zastoupené Janem Cingrošem či strakonické zavedené F. Herzigem. Obecně by se dalo říci, že ty honosnější jsou vytesány a vyleštěny v zahraničí. Na našinci zůstala tvorba kameníků z Čech. Jak jsou s náhrobníky spojeny osudy strakonických obyvatel, to bylo možno vystopovat v přednášce p. Skalického dne 19. 1. 2016 s názvem „Strakonické příběhy XXV. Zbořená synagoga. Židé ve Strakonici od středověku po dnešek“. Bohužel stopy o huti vyrábějící litinové oplůtky okolo hrobů jsou zřejmě ztraceny, protože některé z nich se již rozpadají tak, že není znát jejich původní tvar. Snad by se dalo něco najít v archivech nebo katalozích funebrálních výrobků z tehdejší doby. Jiné naopak zcela vzácně stojí.

Za pošmorného, chladného dne se mně kromě měkkýšů nepodařilo zachytit jiné drobné živočichy ze skupiny bezobratlých. Navíc pieta neumožňuje jednoduše přijít a nahlížet pod spadané listí, volně ležící kameny a větve. Snad později, v čase, kdy se člověk na opuštěnost hřbitova a vědomí smutných konců aklimatizuje, získá souhlas tohoto místa a vytuší, kde se vůbec pohybuje. Z avifauny je zde k vidění sýkora koňadra (*Parus major*), sýkora modřinka

(*Parus caeruleus*), brhlík lesní (*Sitta europaea*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*) a občas sem zalétne hýl obecný (*Pyrrhula pyrrhula*) nebo je slyšet káň lesní (*Buteo buteo*).

Zajímavé je porovnání současné mapy umístěné pod [tímto odkazem](#) s mapovým podkladem z roku 1951 ze [serveru Cenia](#). Již ve jmenovaném roce byl zmiňovaný židovský hřbitov osazen stromy. Pokud na jmenovaném serveru jsou při jihovýchodní zdi dnešní kaštiny, pak by se dalo říci, že byly možná vysazeny okolo období II. sv. války. Možná stejně tak i zeravy. Porovnal jsem také druhové složení dřevin a jejich předpokládaný původ s knihou (průvodcem Jaroslava Achaba Haidlera po židovském hřbitově v Boskovicích) a myslím, že co se týká druhového složení, je situace se stromy podobná. Je zde odlišnost v širším zastoupení jírovce maďalu na „našem“ hřbitově, který ve zmiňovaném průvodci není jmenován.

Štěstím je, že zdejší židovský hřbitov žije v podivné harmonii kamene hrobů, dřeva stromů a dnešní lidské práce. Vzpomínám na slova básníka Ondřeje Fibicha, který se mimo jiné historii židovské obce ve Strakonici věnoval, a výše jmenovaného historika - jejich výroky se často shodují v tom, že někdy je lepší, že věci zůstávají tak, jak jsou, než když křečovitá, krátkodobě vítězná péče vezme „dobro“ do svých rukou a prokáže místu medvědí službu. Záleží na tom, kdo bude rychlejší. Vše stírající čas, nebo naši potomci.

Úplným závěrem poznámka k břečťanu popínavému a jeho obrůstání náhrobníků. Jeho pokryv na židovském hřbitově V Holi je mohutný. Naskytá se otázka, zda s jeho porostem něco dělat, pokud nebude o náhrobníky pečováno. Tato věc má přinejmenším dva body. Jedním z nich je přítomnost živočichů, které listy břečťanu ukrývá. Druhým bodem je jeho působení na kámen, z něhož jsou náhrobníky vytesány. Jako odpověď se nabízí následující příklady. Jeden od budovy bývalé ČSAD ve Strakonici, kde se v loubinci schovávalo po několik let úspěšně zpěvné ptactvo včetně "nechtěných" vrabců domácích, než byl výrazně zredukován. A druhý příklad je ze hřbitova u kostela sv. Václava ve Strakonici, kdy břečťan popínavý kryl po několik desítek let část křížové cesty a náhrobníky ve hřbitovní zdi poblíž kaple dědičných pošt mistrů. Ta část křížové cesty a náhrobníků, která nebyla břečťanem kryta, byla nenávratně smazána. Omítka tlak věků neudržela a opadala. Ta, která byla pod listy břečťanu, přežila v neucelených fragmentech do roku 2014. Poté proběhlo restaurování zmíněné kaple, křížové cesty a zdi. Fragmenty křížové cesty byly zřejmě shledány jako nehodnotné a přeštukovány. O tom, že břečťan křížovou cestu a její výklenky částečně chránil, jsem se shodl i restaurátorem, kterého jsem na hřbitově jednoho slunného dne zastihl. Jak to bude s břečťanem dál na židovském hřbitově, to se dá těžko říci. Preferovaným pravidlem je, že historická památka má přednost. Obecně si myslím, že pokud bude odhlédnuto od biotopové hodnoty břečťanu a pomníky budou odkryty a např. odhrnuty nebo opískovány, je potřeba je ošetřit nějakým ochranným prostředkem. Nelze předpokládat od kamene, který stojí na slunci, větru a za působení často kyselého deště a mrazu, že bude po 100 až 300 letech, ale i kratší době v téže kvalitě, jako když odešel z dílny od kameníka. Zvláště, pokud se mu odpomůže od toho, co jej za určitý podpurný a možná minerální obolus chránilo. Ale to je již námět na přemýšlení a činnost pro někoho jiného. -vh-

Náhrobník s rostlinným motivem, foto -vh-

Použitá literatura:

HAIDLER, J. A., VÍTÁMVÁS, P., MLATEČEK, F.: Židovský hřbitov v Boskovicích: Průvodce, Museum Boskovicka: Albert, 2003.

Šelmy zblízka - Vlk (Canis lupus)

Lidé nemají vlky rádi a pronásledují je od začátků zemědělství. V průběhu dějin byli často vnímáni jako krvelačné příšery spojované s tajemnem, silou a nebezpečím, dokonce bývali považováni za přestrojeného ďábla.

Výskyt

První důkazy o přítomnosti vlků na našem území pocházejí z keltského období (5. a 6. století). Dokud se člověk živil lovem, bral je jako dokonalé lovce a neměl potřebu je zabíjet. Jak ale začal chovat různá zvířata, která byla pro vlky snadnou kořistí, stali se jeho velkým nepřítelem. Opravdu ohrožení přítomností vlků se lidé začali cítit až ve středověku. S příchodem křesťanství byli zabíjeni po tisících. Již během 12. a 13. století je výrazně zdecimována populace v Polábí. Ve 14. století, kdy se k lovu začínají používat střelné zbraně, počty ulovených vlků dále stoupají. Kromě zbraní se využívají též různé druhy pastí. V hojném počtu žili vlci na našem území do konce 17. století, pak přichází intenzivní likvidace vlků pomocí jedu. Totální vyhubení zvířete se stalo oficiálním cílem. Poslední vlk na Šumavě byl zastřelen (2. prosince 1874 v polesí Lipka u Vimperka) knížecím stavitelem Janem Štěrbíkem z Vimperka. Přesné místo skonu posledního vlka dodnes připomíná památník jižně od Světlé hory mezi Kubovou Hutí a Borovými Lady.

Zabitá šelma byla po tři dny pro podívanou vystavena ve vimperském zámku a poslána do knížecích sbírek na Hlubokou. Na Moravě a ve Slezsku se udržela vlčí populace o nějaký rok déle, zde byl poslední vlk zastřelen v Beskydech 5. března 1914. První potvrzené údaje o navrácení vlků na území České republiky pocházejí z roku 1994 (Jeseníky, Jizerské hory, Krkonoše, Šumava, Šluknovsko, Broumovsko, Kokořínsko) a pravidelně v malé míře je vlk pouze při hranici se Slovenskem.

Vzhled

Vlk je největším zástupcem psovitých šelem, váží 35 až 52 kg, je dlouhý 150 až 190 cm, vysoký 65 až 80 cm. Plné velikosti dosáhne ve věku okolo 1 roku. Na první pohled se podobá německému ovčáckému psu. Liší se však v několika drobnostech. Má širší mohutnější hlavu, tlama je vytáhlá a špičatá, široké čelo spadá šikmo dozadu, má šikměji postavené oči, kratší výrazně trojúhelníkové uši a výrazně odlišné držení těla. Nejdůležitějšími smysly pro vlka jsou sluch a čich. Čich je stokrát lepší než u člověka. Umožňuje vlkům vyhledávání kořisti a informuje ho o nebezpečí. Za dobrých povětrnostních podmínek dokáže vlk svou kořist zvěřit na vzdálenost několika kilometrů. Stejně důležitý je i zrak. Ostrosti, s jakou vidí člověk, se vlci nevyrovňají, zachytí však velmi dobře i nepatrný pohyb. Chrup mají jako ostatní psovitě šelmy – 42 zubů. Vlčí tesáky jsou ostré a lehce zakroucené, čímž umožňují pevné uchopení kořisti. Řezáky jsou také velmi ostré a umožňují vlkovi ukusovat z kořisti velké kusy masa. Vlk dokáže svými čelistmi vyvinout tlak dvakrát větší než německý ovčák. Vlčí srst se skládá ze dvou vrstev: vrchní vrstva je tvořena hustými chlupy, které odpuzují vlhkost, podsada je měkká a slouží jako tepelná izolace, která je tak dobrá, že na vlkovi netaje sníh. Zimní srst bývá světlejší a hustší. Většina vlků má tmavší hřbet a světlejší břicho, často mívají tmavší masku okolo očí. Vlci mají huňatý ocas svěšený k zemi, který v zimě používají jako přikrývku. Hrudník má ze stran zmačklý. Vlčí stopa je delší a štíhlejší než stopa psa, obzvláště přední je poměrně široká, na chodidle zadní nohy je pět mohlů. Nejvyšší rychlost běhu je 64 km za hodinu, ale vydrží běžet vzdálenost 20 km rychlostí 25 až 50 km za hodinu. Vlci jsou stejně jako psi a kočky citliví na vibrace, dokáží rozpoznat blížící se zemětřesení několik dní předem.

Foto archiv Hnutí Duha Olomouc

Samci o přízeň vlčice. Ta je 64 dní březí, přivádí na svět 3 až 9 mláďat, nejčastěji 4 až 6, většinou v dubnu nebo květnu. Za kotec volí vývraty, opuštěné díry jezevčí nebo liščí, husté podrosty, odlehlá místa. Mláďata jsou asi 14 dní slepá, zpočátku rostou pomalu, později rychleji a chovají se zcela jako domácí štěňata, bývají veselá a hravá. Po třech týdnech prozkoumávají doupě, již ve třech měsících chodí se smečkou na lov, ale sami se lovu neúčastní, to bývá až kolem 8 měsíců. Obdobně se vlčice chová jako dobrá fena a úzkostlivě o svou rodinu pečuje. Třetím rokem mladí pohlavně dospívají. Vlk se dožívá věku 12 až 15 let.

Potrava

Vlk obývá osamělé, tiché krajiny. Zřídka se zdržuje delší dobu na jednom místě, potuluje se po velkém území. Den přespí v úkrytu lesa a ráno pokračuje v cestě. Tato pohyblivost vyžaduje značnou námahu, a proto vlk spotřebuje velké množství potravy. V zimě za velkého sněhu se smečka přeskupí v dlouhou řadu, jde v jedné úzké stopě. Zadní zvířata šlapou do stop zvířat předních, takže ani znalec nerozezná počet kusů v zástupu. Vlk má všechny vlohy a vlastnosti psa: vytrvalost, bystrost, rozum, avšak vedle toho je velmi plachý. Pokud nemá hlad, patří k nejbázlivějším zvířatům vůbec a dá se snadno zastrašit. V době hladu jako by se proměnil v docela jiného tvora, stává se neohroženým a nebezpečným. Na lovu si vlk počíná lživě a chytře jako liška, navíc ještě drze. Oběti skáče na hrdlo a snaží se ji porazit na zem. Na kořist číhá několik hodin, po stopě jde s neklamnou jistotou. Smečka na lovu postupuje promyšleně, naráží-li na kořist, ihned se rozdělí. Jedni oběť obklíčí, druzí ji štvou. Živí se jeleny, daňky, srnci, zajíci, loví i lišky, ježky, myši. Jindy chytá ještěrky, užovky, žáby, sbírá chrousty. Nepohrdne ani mršinou.

Závěr

Že byl vlk v minulosti hojný, to dokumentují přechetná jména lidských sídel – jména

Sociální chování

Vlci jsou převážně monogamní a jednotlivé páry spolu zůstávají až do smrti jednoho z partnerů. Pak si hledají jiného. Jsou sociální zvířata, dokáží se podle intuice dorozumět s ostatními členy, žijí v dobře organizovaných smečkách. Smečku tvoří vedoucí „alfa“ pár, který se obvykle sdružuje na celý život a jeho potomci vlci „alfa“ vedou smečku, rozmnožují se a rozdělují úkoly. Vlci „beta“ jsou obvykle největší jedinci, kteří chrání smečku a „alfa“ vlky. „Gama“ a další vlci se starají především o lov a výchovu mláďat. Obvyklý počet vlků ve smečce je 5 – 11 jedinců (rekord je až 50). Ve větších tlupách bývá více samců než samic. Ve smečce vykonávají jednotlivci všechny práce společně a druh podporuje druha.

Mláďata

Starší vlci se páří od konce prosince do poloviny ledna, mladší od konce ledna do poloviny února. V té době bojují

osad, samot, lesních revírů, ale mají zde kořeny i jména lidí (Vlk, Vlček apod.). Také bezpočet přísloví tomu nasvědčuje: vlk s vlky vyje... kdo chce s vlky býti, musí s nimi výti... co vlk schvátí, nerad vrátí... člověk člověku vlkem... Vlci jsou velmi přizpůsobivým živočišným druhem, dokáží žít v krajině, která je člověkem výrazně ovlivněna. Vlk do volné přírody patří a je jen dobře, že se k nám vrací. A nejen sem - na Šumavu. **Bohuslava Schneiderová**

Šetříte elektřinou? V roce 2017 si za to možná připlatíte...

Jako nepovedený vtip se jeví úprava tarifů elektřiny, která by měla vstoupit do praxe v novém roce. Až dosud jsme si mysleli, že neviditelná ruka trhu nám bude nápomocná v situacích, kdy ekonomická úspora a pozitivní dopad pro životní prostředí jdou ruku v ruce. Podnikatelská lobby je však vždy o krok napřed a dokáže upravit situaci podle svých vlastních potřeb. Pověstný a pořádně velký "klacek pod nohy" vrhl všem odpovědným spotřebitelům Energetický regulační úřad (ERÚ) svým novým tarifním modelem. Zjednodušeně řečeno se jedná o navýšení paušálních plateb (za připojení k síti dle jističe) a snížení plateb za fakticky spotřebovanou elektřinu. Nepotřebujeme být příliš velcí odborníci na to, abychom si dovedli představit, koho se navrhované změny dotknou a jakým způsobem.

Ze zprávy samozřejmě nevyplývá, že by se nám vyplatilo elektřinou plýtvat. Pokud však budou nové tarify schváleny, nebudou už domácnosti a menší podniky s malou spotřebou elektrické energie v takové výhodě a od Nového roku zaplatí znatelně více. Naopak domácnosti a podniky, které spotřebu elektřiny tolik neřeší, ušetří poměrně velké peníze. V nevýhodě budou také všichni ti, kteří elektřinu v objektech využívají jenom omezeně (např. majitelé rekreačních objektů) a provozatelé fotovoltaiky pro svou vlastní spotřebu (ti si navíc připlatí více i za samotné připojení do sítě).

Pokud bychom se podívali na to, co mají nové návrhy tarifů docílit v globálním pohledu, došli bychom k několika závěrům. Stav, kdy se příliš nevyplatí elektřinou šetřit, a naopak nebude tolik bolet její plýtvání, povede automaticky k růstu její spotřeby. Tou může být argumentováno např. při plánování budoucího energetického mixu, včetně nových bloků jaderných elektráren. Nerentabilita vlastních čistých zdrojů elektřiny zbrzdí rozvoj zelených technologií, zkomplikuje mezinárodní závazky ČR ve zvyšování energetické efektivity nebo aplikaci výstupů posledního klimatického summitu o snižování emisí skleníkových plynů. Ze situace budou samozřejmě nejvíce těžit největší energetické společnosti (ČEZ, E.ON nebo PRE) a velké průmyslové podniky.

Jelikož nejsou nové tarify ještě oficiálně schváleny, existuje samozřejmě šance situaci zvrátit. Jedním ze způsobů je elektronický formulář, pomocí kterého můžete zaslat vzkaz předsedkyni ERÚ Aleně Vitáskové - více [zde](#). Více informací k novým tarifům, včetně modelových výpočtů, získáte [zde](#). **-jj-**

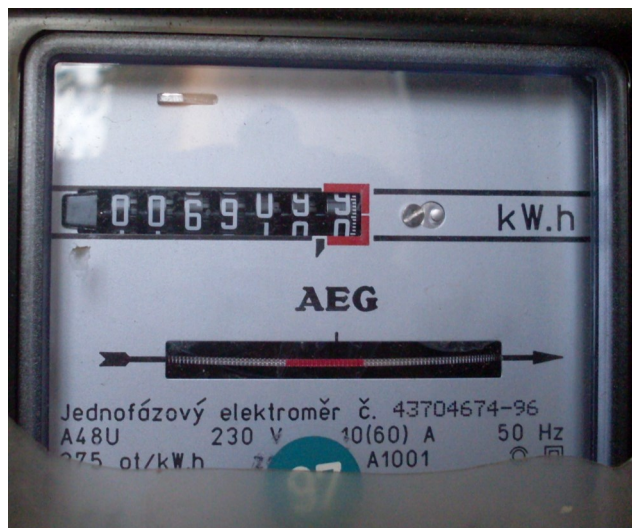

Foto -jj-

Zvířena pískovny V Holí

V několika následujících číslech časopisu si budete moci přečíst zajímavá povídání o fauně pískovny V Holí u Strakonice. Toto místo je vzhledem k bohatosti žijících živočichů a rostlin ne ještě zcela doceněnou a zohledňovanou lokalitou. Psal o ní už v

Samice majky fialové, foto Petr Šípek

[č. 4/2012](#) Ing. Vilém Hrdlička, který každoročně absolvuje náročné kolečko "vyjednávání" s Technickými službami (které zde provádějí těžbu) a Báňským úřadem (ten nad těžbou dohlíží). Střetávají se zde zájmy technicko-ekonomické a amatérsky ochranářské, neboť území nemá zvláštní status z hlediska ochrany přírody. Z výše popsaného vyplývá, že v pískovně se ještě dosud pracuje. V rozumně prováděném režimu je těžba pro mnoho taxonů příznivá nebo dokonce i nezbytná, je ale nutné ji správně naplánovat. V rámci tohoto miniseriálu si vám dovolueme představit ty "nejvzácnější" obyvatele tohoto zajímavého prostoru.

Majka fialová (*Meloe violaceus*)

Majka fialová je sucho- a teplomilný brouk, který se vyskytuje velmi brzy na jaře na písčínách nebo polních cestách. Dosahuje velikosti 10 – 40 mm, samičky bývají zpravidla větší, což je dáno jejich objemným zadečkem, ve kterém se vyvíjejí tisíce vajíček. Sameček má charakteristicky zalomená tykadla. V případě nebezpečí vylučují majky na klou-

bech tělní tekutinu, která obsahuje obrannou látku zvanou kantharidin. Tato látka je při požití pro lidi i zvířata toxická a pouhý kontakt s kůží může způsobit puchýře. Dříve bylo kantharidinu hojně využíváno k travičství, naopak v malých dávkách má mít afrodisiakální účinky.

Velmi zajímavé je u majek rozmnožování. Samice klade vajíčka do mělkých jamek, ze kterých se líhnou drobné larvy zvané triungulini, které aktivně šplhají na květy rostlin. Zde čekají na své přilétávající hostitele - včely. Larva se ke včele přichytí a nechá se odnést do hnízda, kde se živí na vajíčkách, medu a pylu. Poté prodělává několik svlékání a kuklí se. Kukla přezimuje a na jaře se z ní líhne dospělec.

V České republice se dříve vyskytovalo 23 druhů majek, z toho ale již 10 druhů vyhynulo. Majka fialová je zákonem chráněná a dle Červeného seznamu patří mezi zranitelné druhy. **Jakub Kadlec**

Ekoznačky - 3. Produkt ekologického zemědělství

Od všeobecných ekoznaček, probíraných v minulém díle, se dostáváme k velké skupině tzv. ekoznaček specifických. Každá z nich hodnotí výrobek podle konkrétního kritéria/kritérií. Velkou částí spotřebního zboží, které ovlivňují (jak pozitivně, tak negativně) životní prostředí kolem nás, jsou bezesporu potraviny. Základním hlediskem je původ potraviny, resp. způsob a pravidla, za jakých potravina vznikla. Podle tohoto náhledu můžeme dělit potraviny na ty, které vznikly v systému ekologického zemědělství, a ty, které byly vyprodukovány tzv. konvenčním způsobem. Do tohoto dělení můžeme zařadit ještě potraviny pocházející z domácí, případně z komunitní produkce. Jde samozřejmě v mnoha ohledech o nejšetrnější způsob produkce (samozřejmě dle konkrétního způsobu hospodaření), ale stejně jako produkty konvenčního zemědělství nejsou tyto výrobky označeny žádným konkrétním certifikátem. Alternativou je rovněž nákup potravin od malovýrobce/z farmy/ze dvora atd. Zde musíme opět přihlídnout ke konkrétním praktikám vybraného zemědělce. Každopádně odpadá dovoz potraviny a ekologická stopa s tím spojená.

Ekologické zemědělství je komplexní způsob zemědělské produkce podle předem daných pravidel. Jelikož o tomto tématu bylo napsáno už mnoho, nebudeme rozebírat jednotlivá kritéria, dle kterých může být potravina takto certifikována. Více k tomuto si můžete přečíst na stránkách www.kez.cz - jedná se zároveň i o prezentaci kontrolního orgánu ekologických zemědělců, tedy instituce, která dohlíží nad dodržováním správných postupů, uděluje, případně odebírá tuto ekoznačku. V ČR se konkrétně jedná o tzv. biozebru (viz obrázek vlevo). V rámci EU je od roku 2010 povinností značit veškeré produkty ekologického zemědělství jednotným certifikátem (viz obrázek vpravo). Český biovýrobek by tedy měl nést na svém obalu oba tyto certifikáty.

Česká „biozebra“, biovýrobek pocházející z EU

Ve zkratce řečeno - systém ekologického zemědělství je ve srovnání s konvenčním zemědělstvím ve svých dopadech šetrnější k půdě, vodám, zvířatům, vnáší do potravinového řetězce menší množství syntetických chemikálií. Biovýrobky jsou kvůli těmto principům logicky o něco dražší než výrobky konvenčního zemědělství. Ale měli bychom spíš uvažovat nad tím, proč jsou konvenční potraviny tak levné. Je to právě z důvodu nezapočítávání negativních dopadů jejich získávání do konečné ceny produktu. Nákupem biovýrobku podpoříme nejen naše zdraví, ale také způsoby hospodaření, které jsou bližší přirozeným přírodním pochodům. Svým spotřebitelským chováním při nákupu potravin vysíláme jasný signál, jakým způsobem by mělo být zacházeno s krajinou a zvířaty v budoucnosti. **-jj-**

Interpretace místního dědictví v PROUDu otevírá dveře novému poznání

Interpretace místního dědictví - co konkrétně si pod tímto souslovím představit? Každý region, město i vesnice má jistě svoje místní dědictví, svůj klenot. Může jít o budovu, osobnost, přírodní památku, tradiční pokrm, historickou událost nebo prostě jen místo s neopakovatelným geniem loci, se kterým stojí za to seznámit ostatní - ať už místní obyvatele nebo návštěvníky z blízkého i dalekého okolí. Samozřejmě je možné vybudovat prohlídkový okruh, přednést vyčerpávající přednášku, uspořádat výstavu, napsat článek či knihu. Nebo lze klenot prostě INTERPRETOVAT - zaujmout návštěvníky, najít vztah mezi předmětem interpretace a jejich každodenní osobní zkušeností, vypíchnout to podstatné a nepřehltnout zbytečnými detaily. Otcem této myšlenky je Freeman Tilden, který ve své knize *Interpreting our Heritage* (Interpretujeme naše dědictví) vyslovil šest hlavních zásad, jak mluvit s lidmi, aby dokázali plně ocenit poklady místa, se kterými je chceme seznámit. Nejen s těmito zásadami ale s celým konceptem interpretace bychom chtěli seznámit zájemce z řad odborné veřejnosti prostřednictvím semináře „Základy interpretace místního dědictví“,

P R O U D
ENVICENTRUM PODBRANSKÝ MLÝN

 **NADA CE
PARTNERSTVÍ**

který proběhne 19. 4. 2016 v Envicentru PROUD v Horažďovicích. Jednodenní seminář povede Tomáš Růžička, školitel interpretace místního dědictví a výkonný ředitel Nadace Partnerství, který mimo jiné odpoví na otázky: Jak zaujmout návštěvníka? Co je, a co není interpretace? Jak navrhovat naučné stezky a informační panely? Co by měl znát každý průvodce? Co nesmí chybět v expozici nebo v návštěvnickém centru? Seminář je vhodný pro zástupce měst a obcí, neziskové organizace, pracovníky informačních a návštěvnických center, správy CHKO a národních parků, muzeí, kulturních památek, informačních a prezentačních center firem. Účastnický poplatek činí 750 Kč a zahrnuje také oběd a coffee break. Na seminář je zapotřebí se přihlásit u Ing. Zuzany Jahnové na tel. 778 449 919 nebo e-mailu jahnova.ddm@gmail.com nejpozději do pátku 15. dubna, kapacita semináře je omezena. **Zuzana Jahnová**

Dva sněžní bezobratlí

V březnu přichází jaro, ale přesto může být ještě sníh a s ním spojená příležitost pozorovat „sněžné“ živočichy. V Kompostu č. 1/2014 jsem psala o zimním hmyzu zvaném sněžnice. Samičku sněžnice lesklé (*Boreus westwoodi*) jsem pozorovala na zdi chanovického zámku 14. 12. 2015 a podařilo se mi vyfotit i samečka 22. 12. 2015 na stejném místě, 24. 1. 2016 jsem ho viděla také poblíž chanovické návsi.

16. 1. 2016 jsem v chanovickém parku našla na sněhu (mrtvého) dalšího zástupce zimního hmyzu – pavoučnici sněžnou (*Chionea lutescens*). Je to zástupce dvoukřídlých (*Diptera*) z čeledi bahnomilkovití (*Limoniidae*), bezkřídlá „moucha“ s dlouhými pavoučími končetinami. Samičky mají zadeček zakončený teleskopickým kladélkem, zatímco samečci klíšťkami sloužícími k uchopení a následnému držení samičky při kopulaci. Samička klade vajíčka do půdy pod sněhem. Z vajíček se líhnou protáhlé beznohé larvičky živící se odumřelými rostlinnými zbytky. Dospělci se líhnou za nízkých teplot v říjnu a listopadu, než promrzne půda. Nejaktivnější jsou pak během ledna v souvislosti s pářením, pro které vyžadují teplotu nejvýše kolem nuly. Pavoučnice hynou mrazem asi při -7°C . Najdeme je většinou v lesích a jejich okolí, protože potřebují narušenou sněhovou plochu, aby pod ni mohly zalézt. U nás žijí tři druhy, z nichž pavoučnice sněžná je nejhojnější. **Eva Legátová**

Sněžnice lesklá, pavoučnice sněžná, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK, Jan: Svět zvířat XI (Bezobratlí 2. díl), Albatros, Praha, 2001.
ŠRÁMEK, Petr: Sněžnice, pavoučnice a jiní hmyzí otužilci, Živa č. 2, 2006.

Příběh (ne)ekologický

Tomáš vstal toho dne velmi brzo. Venku, za okny jeho rodinného domku, hučela vichřice. Co nebylo pevně k něčemu přiděláno, hvízdalo, šumělo, klapalo a dávalo znát svou existenci. Podíval se z okna do potměšilého dvorku a jeho zrak spočinul na mohutném jasanu v rohu zahrady. Strom zápasil s bouří, ohýbal se a sténal. Jednu chvíli s ním Tomáš cítil, jak se rve s poryvy větru. Tehdy mu proběhla vzpomínka na chvíle strávené pod jeho korunou u malého ohniště s ženou a dětmi. Na poskakování krotkých ptáků okolo krmítka, pelešení slepic a mňoukání koťat. Ale pak se zakabonil. Co když strom nevydrží a padne? Ostatně je jediný v celé řadě pozemků u rodinných domků, hází listy do okapu jeho nového domu a sousedovi Tuhošovi na dřevěnou kolnu. V protější zahrádkářské kolonii a na okolních parcelách se již osadníci se stromy vypořádali. Co nepadlo, bylo uzpůsobeno do lidského univerza. Torza stromových ořezanců ční k nízkému mračnému nebi jako pařáty pohřbených gigantických skeletů. Moc hezky to nevypadá, ale praktické to je – a člověk si na to rychle zvykne. Navíc za necelý měsíc odjíždí syn František kamsi do jižní Ameriky na biologický výzkum a Tomášův dům ožije malými vnoučky. Co kdyby jim ze stromu spadlo něco na hlavu? Nebo do něj třeba narazí, až budou po zahradě rejdít. A možná by na jeho kmen taky chtěli lézt a budovat v jeho koruně vzdorovitě dětské hnízdo. Ne, takto to dál nejde. Proč si dělat starosti. I tak jich má dost. Hned dnes zajde na úřad, aby mu dovolili strom pokácet. Tu trochu úředních obstrukcí vydrží a potom, ze stro-
mu bude dříví do kotle nebo krbu. To za to

stojí. Taky od sousedů a hlavně Tuhoše bude klid. Zase si budou povídat přes plot. Možná i na společné vuřty u ohniště dojde. Cestou zpět se zastaví v marketu a obhlédne pomeranče, banány a jiné exotické plody. Hlavně, aby bylo ovoce zralé, až děti přijedou. Posledně bylo dovozené kdoví odkud. Jo, to za jeho mládí... ovoce vonělo a chutnalo. Prostě nic není tak, jak bývalo.

Kdesi v jižní Americe vstal indián José ze své rohože. Noc byla takřka ve svém středu a u protějščího domu stále ještě vrčela elektrocentrála. K Josého domu, či spíše dřevěné chýši, doléhal zvuk křiklavé hudby a tmou se prodíraly odlesky mámivé obrazovky. José pohlédl na své děti a ženu a konečně se rozhodl. Ten kus pralesa, co má za domem, zítra vypálí. Bude tam nejdříve pole. A až půda přestane rodit, udělá z pole pastvinu. Má přece nějaké peníze, koupí kravku a potom druhou nebo raději celé stádečko. A bude líp. Přestanou pralesní pochůzky a starosti, co na rožeň. Už si bude moci sednout do první řady u ohniště a klábosit se svými sousedy, kteří už něco mají. Však za necelý měsíc přijede nějaký gringo odkudsi z Evropy. Má takové divné jméno, skoro biblické, jak se José dozvěděl od otce Patricia. Evropan pořád někam strká nos, toulá se po pralesě ve dne v noci. Nahlíží pod listy stromů, vrtá se v půdě, vydrží celé hodiny pozorovat táhnoucí mravence nebo pavouka předoucího síť, obdivovat pijavky, poslouchat pralesničky... Se zvířaty a kytkami si vůbec podivně rozumí. Ale kdo by se o to staral. Určitě přiveze Josému nějaké dárky a hlavně peníze. A budou další kravky a možná i nějaký další kus půdy. Jen nad jednou věcí se José krátce zamyslel. Ten Evropan přijede hledat nějaké živočichy, ale když už bude Josého díl pralesa vypálený, tak kam jej zavede? Divoká zvířata se na pastvině nebo poli nedrží, to José dobře ví. Věděl to jeho otec i děd. Říkali, že vzduch, voda, prales... nic z toho se nedá koupit ani prodat. Brali jen, co potřebovali. Jenže teď je jiná doba. To ti staří nechápou. Bude muset přes pole a pastviny svých sousedů a zase dál. Tam, kde nejsou dosud cesty. I indián tam musí být opatrný, když jde a boří se do vlhké půdy plné toho, co ten Evropan hledá. Kde odpoledne přijde silný déšť, všude je vlhko a není kam se schovat. Jen pod stromy a jejich velké listy. V místech, kde jsou šaty skoro zbytečné, protože jsou stále vlhké a brzy se mění ve špinavé cáry. Něco vymyslí, má na to přeci skoro měsíc.

V Josého zemi, v hlavním městě, na nejmenovaném úřadě, o den později, nejmenovaný úředník, důstojně potvrdil nejmenovaným, ale posledním razítkem smlouvu mezi nejmenovanou vládou a nejmenovanou stavební společností za odlesku čoch televizních kamer, šířících radostnou zvěst do všech koutů nejmenované země. Nejmenovaným pralesem povede nejmenovaná silnice. Nejmenovaný pokrok může nejmenovaně začít.

A kdesi v Evropě se sešlo převelké kolokvium moudrých lidí, aby zahájili mocné jednání o ohni, vodě, vzduchu a zemi postavené na mravenčí práci mnoha nejmenovaných Františků podporovaných mnoha nejmenovanými Tomáši. Více snad už toho v lidském tyglíku udělat ani nejde!?

Pozn.: příběh je zcela smyšlený s neskutečně reálným podkladem... -vh-

Večer s dokumentem – 25. díl – „Vlčie hory“

Ne každý dokument je nabitý důležitými informacemi. Přesto ve vás některý zanechá nesmazatelnou stopu. I když měl o tomto snímku původně psát někdo jiný, nakonec jsem se této povinnosti s radostí ujal sám. A to z jednoho prostého důvodu - Vlčí hory jsem sám navštívil. A jelikož mě jeden z posledních téměř nedotčených koutů Evropy na pomezí Slovenska, Polska a Ukrajiny okouznil, o to větším zážitkem pro mě bylo zhlédnutí tohoto filmu. Při jeho sledování se vydáte do části Karpat dříve nazývaných Vlčí hory, kde bylo v posledních desetiletích vyhlášeno několik celosvětově významných národních parků - zejména pak slovenský Národný park Poloniny a polský Bieszczadzki Park Narodowy. Sem se vydávají slovenští filmaři, aby zachytili nejen nespoutanou divočinu, ale zejména její pradávnné obyvatele, včetně toho nejtajemnějšího - vlka. Za 500 dní svého putování se stávají součástí zákonů přírody a s úctou a obdivem následují majestátná stáda zubrů, jsou svědky pompézní jelení říje, pozorují neúnavné vodohospodáře bobry a s trpělivostí čekají na svůj nejcennější filmařský úlovek. Zvíře, které bylo člověkem vytlačeno na samý okraj bytí, aby se možná proto stalo ve volné krajině pro člověka téměř nezpozorovatelné. Vlka se daří natočit až v údolí řeky San v jihovýchodním cípu Polska na samém okraji Vlčích hor. Meandry této řeky dříve obývané i lososy jsou doslova oázou pro celou řadu divokých zvířat, včetně medvěda, který však byl právě z nedostatku rybí potravy nucen stát se téměř úplným plodožravcem.

Dokument „Vlčie hory“ je poctou přírodě v její prapůvodní čistotě a dokonalosti. Zároveň je příkladem fungující bezzášachovosti a rovnováhy, která zde panovala dlouho před námi.

Dokument můžete zhlédnout [zde](#).

-jj-

NP Poloniny, foto -jj-

Pozvánky - březen 2016

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 15. 3. - „Pokročilí“ a čtvrtek 17. 3. - „Začátečníci“. Od 18:00, cvičná kuchyňka ZŠ Povážská (Nad Školou 560)

Již pátý ročník úspěšných kurzů. Probíhají opět na ZŠ Povážská 1 x měsíčně do května, hlásit se je možné na každý zvlášť. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánské vaření. Hlaste se na jan.juras@kniha-st.cz nebo 721 658 244. **Únorová lekce pro pokročilé se bude týkat bezpečného vaření.** Obdobné kurzy probíhají také v Blatné, Volyni a Česticích (břežnové termíny viz [zde](#)).

Zelené otazníky - „Umíme to s odpady?“

Středa 23. 3., 18:00, bývalý Baobab (Bavorova 20, Strakonice)

Jak funguje odpadový systém? O čem rozhoduje město, o čem kraj, o čem my sami a jak můžeme přispět ke změně? Jak nakládat s odpady a jak předcházet jejich vzniku? Jsou spalovny řešením? Nejen na tyto otázky se pokusí odpovědět odpadový expert Hnutí DUHA Ing. Petr Nohava.

Uklidíme svět - Strakonické větrolamy

Sobota 26. 3., sraz v 15:00 u restaurace Lovecká bašta

Další ze série úklidových akcí v blízkém okolí Strakonice. Pytle na odpad a rukavice budou připraveny na místě. Po úklidu se můžete těšit na drobné občerstvení z kotlíku. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavky

Pokračuje výstavka větvíček na určování, akce Paměť strakonických stromů a Nejmilejší knihy - v půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem).

„Jarní věnečky z krepáku“

Pondělí 7. 3.: Tvořivý podvečer s Hanou Taschnerovou. 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Potřeby budou připraveny, ale lépe je přinést i vlastní (krepák, nůžky, drobné ozdoby).

Přírodovědný výlet

Neděle 13. 3.: Sraz ve 13:00 u kostela na Podsrpu. Nejdříve se připojíme k akci spolku Spona (topení Morany) a pak půjdeme k tůním u Hajské a na Starou řeku.

„Šumava je mým domovem“

Středa 16. 3. : „Kramérius s krosnou“ Ivo Stehlík (spisovatel, nakladatel): beseda. Od 17:00 v sále strakonického gymnázia.

Deskové hry

Pondělí 21. 3.: další utkání pro hráče Dixitu a Scrabblu (i pro úplné začátečníky). 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Hrací potřeby budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní. Zahrajeme si případně i jiné hry, například ovčín.

Hraní na kantely

Pondělí 28. 3.: velikonoční hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další

nástroje. Koná se od 18.00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci s o. s. Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu **zveme také veřejnost.**

Strakonické příběhy XXVII.

Úterý 29. 3.: Karel Skalický: Anděl s žehličkou. Příběhy strakonického krejčovského cechu od pozdního středověku až do jeho zrušení. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00 ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří.**

Schůzky přírodovědného kroužku MOP

Sraz vždy **v pátek v 16:00 (kromě 25. 3.) před hradem u kanceláře CIAO.** Chodit lze i nepravidelně. **4. 3.** se podíváme na hradě **ke kozičkám** (i dovnitř do ohrady), **11. 3. půjdeme topit Morenu, 18. 3.** si na zahradě u Taschnerových **upleteme pomlázky a březové věnečky.**

Více na www.csop-strakonice.net nebo na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). **-ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

Představte se – šikovné ruce

Výstava výrobků, děl i dílek našich šikovných sousedů a známých, **Strakoňáků. ŠK, vstupní hala, 2. 3. - 4. 4.**

Kurz počítačové gramotnosti

Úterý 1. 3. Základy práce s počítačem, úterý 8. 3. Základy práce s internetem, úterý 15. 3. Posíláme první e-mail, úterý 22. 3. Hledání v jízdních řádech a mapách, úterý 29. 3. Virtuální kolega. Vždy **ŠK, studovna, 9:00–10:30 hod.**

Jaroslav Landsinger uvádí...

Pondělí 14. 3. Filmy z archivu Muzea středního Pootaví a Strakonické televize. **Strakonice ve filmu** (sestřih z filmu **Bejvávalo** od **Z. Podskalského** z roku 1967 a propagační film **Strakonice dnes** z roku 2010). Cyklus spolupořádá ŠK s Muzeem středního Pootaví. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 20,- Kč.**

Lovci perel

Úterý 15. 3. Slavnostní ukončení prvního ročníku a vyhlášení nejlepších lovců. ŠK, společenský sál, 15:30 hod.

Beatová poezie

Čtvrtek 17. 3. Žáci literárně-dramatického kroužku při ZUŠ Strakonice budou recitovat **texty rockových skupin. Společenský sál, 16:00 hod.**

Osobnost, talent a vůle

Středa 30. 3. Rozhovor nad knihami o Jarmile Novotné, Emilu Zátopkovi, Věře Čáslavské a dalších postavách "českého století". Hostem pořadu AVČ bude historik, novinář a spisovatel **JUDr. Pavel Kosatík. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.** Vstupné 40,-/pro členy AVČ 20,- Kč.

Kohoutek a slepička

Čtvrtek 31. 3. Tvořivá dílnička pro děti. ŠK, oddělení pro děti, 8:00-11:00 hod.

Pozvánky odjinud:

Lesní příměstský tábor

Pro děti ve věku 3-6 let a 7-11 let.

Program: poznávání přírody a dobrodružné aktivity v lese.

Kde: Blanský les s využitím zázemí lesní školky v Třísově.

Kdy: vždy od pondělí do pátku

Červenec: 4. - 8. 7., 11. - 15. 7., 18. - 22. 7., 25. - 29. 7.

Srpen: 1. - 5. 8., 8. - 12. 8., 15. - 19. 8., 22. - 26. 8.

Jak: vlakem tam a zpět z Jižní zastávky v ČB

Cena: 2500 Kč za jeden turnus (obsahuje denně dvě zdravé svačiny a teplý oběd v bio kvalitě, pitný režim, pomůcky).

Přihlášky: elektronicky v sekci „přihláška“ na www.domavlese.cz.

Pořádá: spolek Doma v lese.

Drobné smetí

Vyhlášena nová přírodní památka

Na Nymbursku byla na ploše 140 ha vyhlášena přírodní památka Louky u Choťánek. Více se dočtete [zde](#).

Na Šumavu se vrací vlk

O návratu vlků do ČR svědčí i četná pozorování vlků z fotopastí umístěných na Šumavě. Více se dozvíte [zde](#).

Petice za záchranu Loučovických proudů

Průtok na řece Vltavě pod vodní nádrží Lipno I. a II. by měl být manipulován ve prospěch adrenalinových sportů. Elektronickou petici proti tomuto záměru můžete podepsat [zde](#). -jj-

Literární okno

Děkujeme za Avatara

Zdá se, že jsem jedním z posledních milovníků ekologicky laděných filmů, kdo ještě donedávna pořádně neznali proslulého Avatara. Ale možná je nás takových víc, hlavně asi ve starší generaci, a tak jsem se rozhodla o něm napsat a doporučit jej. Ne, že bych o něm nikdy dřív neslyšela, ale zkrátka jsem jej měla příliš dlouho „v pořadí“, podobně jako si celá léta schovávám asi tak pět set knížek, na které se moc těším, ale jakmile některé stihnu přečíst, už zase přibudou další tipy. Na Avatara nakonec došlo, a není divu, vzhledem k tomu, že mi o něm už několik blízkých lidí řeklo: „Ten je přesně pro tebe“. A je to tak – líbila se mi jak hlavní myšlenka, tak provedení, od výtvarného pojetí přes herecké výkony, hudbu... zkrátka jsem byla vděčným divákem.

Na internetu (viz např. [zde](#)) jsem se dočetla i různá kritická slova – například o tom, že jde o kýč. Je pravda, že některé scény jsou velice líbivé, ale proč by neměly být, když znázorňují (z mého pohledu vkusně, nepodoblivě) přátelské vztahy a neporušenou lesní přírodu? Ta je zrovna tak hezká na měsíci zvaném Pandora (v hvězdném systému Alfa Centauri) jako tady u nás na Zemi, jen se liší v tvarech a barvách. Soulad a pestrost zkrátka ke zdravému lesu patří, ať je to kdekoliv.

Bohužel v roce 2154, kdy se děj příběhu odehrává, si už lidstvo svoje prostředí zničilo a chystá se na násilný vpád jinam, k „divochům“ zvaným Na'vi, žijícím bez vyspělé civilizace a jejích vymořitelů. Mladík Jake, hlavní hrdina filmu, se ale na Pandorě naučí obdivovat jak její obyvatele, tak jejich domov plný posvátných míst, připoutá se k nim přátelstvím a láskou, pochopí jejich respekt ke svobodě a důstojnosti zvířat a rostlin, stane se zkrátka jedním z nich. To, co se mu dříve jevilo jen jako legendy a pohádky a snad se tomu všemu spolu s ostatními Pozemšťany i posmíval, se ukázalo v úplně jiném světle. A zatímco od příslušníků jeho původní „rasy“ mu teď hrozí smrtelné nebezpečí, dodává mu jeho láska k lidu Na'vi, spojení s přírodou i s vyšší mocí sílu k obraně. Nemůže se přece jen tak dívat na zkázu, aniž by se pokusil jí čelit...

Avatar patří k nejúspěšnějším filmům všech dob a obletěl doslova celý svět. Co asi táhlo hlavou divákům v jednotlivých zemích? Někdo tvrdí, že jde o kritiku Američanů, ale to je asi dáno určitou podobností povahy lidu Na'vi s indiánskou. Zhlédly se v nich ale i oběti nejrůznějších forem útlaču v Číně (viz [zde](#)) i v jiných zemích a Avatar se stal symbolem pro střety mezi kořistníky a obránci přírodně nebo kulturně cenných míst. Dá se to říci i tak, že se do těchto bojů doslova sám vkládá a pomáhá v nich – viz např. [zde](#). Věřím, že tvůrci filmu (hlavně autor scénáře a zároveň i režisér James Cameron) měli na mysli hlavně tento cíl, a ne jen výdělek. Přesvědčivě působí i herci, hlavně [Sam Worthington](#) (Jake) a [Zoe Saldana](#) (Neytiri).

O tom, že J. Cameron má zodpovědný vztah k životnímu prostředí i k vlastnímu zdraví, svědčí také to, že patří k propagátorům veganské stravy. Přešel na ni s celou rodinou už před několika lety a podle toho, co se můžeme dočíst na internetu (viz [zde](#) v angličtině, a jiný článek v češtině [zde](#)), je za toto rozhodnutí velmi rád.

U nás nemáme ani pralesy podobné deštným, ani posvátné obrovské stromy, ani přá-

telské létající draky... a co je pro spoustu lidí o nějakou obyčejnou lípu na návsi, potok, keře... A o pohádky, na které rozumní dospělí přece nevěří... Co vůbec znamená slovo „posvátný“? Pro někoho, komu nic není svaté, zní asi hloupě. A na druhou stranu, kdo je nějakým způsobem věřící, může být někdy až přehnaně opatrný a pokládat dokonce i úplně obyčejný člověčí soucit a lásku k přírodě za něco nepatřičného, sektářského. Jsou to citlivé záležitosti a psát o nich podrobně by pře-

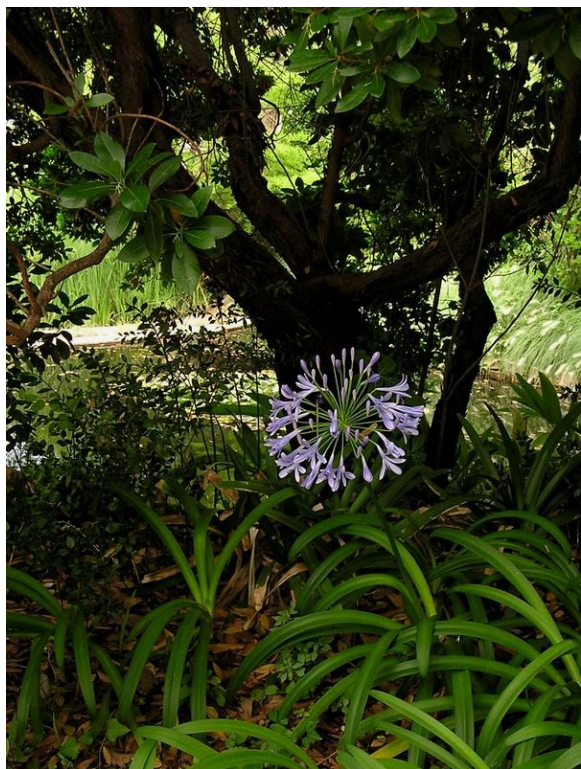

Foto -vh-

sáhlo rozsah článku – protože ale tato témata z mého pohledu s ochranou přírody silně souvisejí, už jsem v dřívějších číslech Kompostu několikrát uvedla tipy na odbornou literaturu i beletrii z fondu ŠK, kterou můžu pro hlubší studium doporučit (např. v [čísle 9/2012](#) na str. 15). Abych k nim něco málo přidala i tentokrát, vybrala jsem alespoň „**Tvary tmy**“ od **Jaroslava Duška a Pavlíny Brzákové** a „**Moudrost mystika: učení Sundara Singha**“ (uspořádal Kim Comer). Čemu rozumí každý, pokud chce, a na čem by bylo možné se shodnout, to je přátelství, obětavost, odpouštění... A právě tohle vidíme i při sledování dobrodružných filmových příběhů, jejichž hrdinové se zprvu zdají proti brutalitě slabí a zranitelní, a přesto nakonec vítězí. Tak jako v klasických pohádkách, které jsme nad stránkami ošuntělých starých knížek vyprávěli dětem. A teď nám, mně a mému muži, naše dospělé děti na oplátku promítly z počítače Avatara. Tady na tom místě by mohl článek idylicky skončit, případně bych mohla přidat odkaz na rozhovor s hercem Worthingtonem, kde mluví jak o své roli, tak o Praze, kde kdysi točil a kde se mu líbilo ([zde](#)). Nebo jsem to mohla udělat už o dva odstavce dřív a byl by to krátký „Tip na film“. Nebo, speciálně pro náš Kompost, by bylo dobře dát na závěr ještě povídání o palmovém tuku a jiných „vykořisťujících“ surovinách a název změnit třeba na „Film Avatar v souvislostech, které jste nechtěli slyšet“... Každá z těch verzí by byla pro jinou kategorii čtenářů. Bývá těžké to rozhodnout, které skupině našich příznivců se přizpůsobit přednostně. Jestli mladým, kterým patří budoucnost, nebo starším, aby své děti a vnuky o něco víc chápali v jejich snahách něco změnit (nebo aby jim šli příkladem, protože často bývají těmi aktivnějšími právě ti, kdo už by si zasloužili spíš trochu klidu a odpočinku). Rozhodně se našimi články nechceme vytahovat na nikoho, kdo sedí u obrazovky, chroupe pamlsky, které by měl raději bojkotovat, užívá si dobrodružství a nenapadá jej to, co nás – že se totéž děje i tady, jen v trochu jiné podobě. A že k tomu vlastně přispívá i on sám. Ani nechceme v nikom vyvolávat pocit viny, k něčemu ho nutit nebo něco zakazovat, snažíme se jen reagovat na nátlak konzumní společnosti. A ta je velice aktivní, a tak musíme my být aktivní také... Za sebe musím říct, že mě nijak nelákají dramatické boje za dobrou věc, kterými se ve filmech dosahuje kýženého napětí, a vždycky jsem radši, když se povede takové střety zažehnat předem. Tím nemyslím ústup před přesilou, ani otupení vlastní citlivosti, ani nic podobného, ale symbiózu, ke které by často bylo možné mírovou cestou dospět, jen by to bylo zdoluhavější a pro někoho asi „nudnější“. Původní obyvatelé Pandory také určitě měli mezi sebou často nějaké spory, ale dokázali se až do příchodu Pozemšťanů mezi sebou porovnat po dobrém – to se mi na celém filmu líbí vůbec nejvíc, že žili v míru a že se podobně chovali i k ostatním tvorům. Určitě by to šlo nějak po svém napodobit, a pokud bychom nevěděli, jak na to, můžeme se nechat inspirovat i v tomhle - mít úctu k sobě navzájem i ke všemu kolem nás, místo abychom hleděli jen na svoje pohodlí a radosti. Podle toho, na co se člověk soustředí, čemu se vší vážností řekne: „zřím tě“ (jak se to říká ve zmiňovaném filmu), takové poznání mu přichází. A podle něj se pak může řídit. Pojmy jako úcta nebo poznání se možná zdají dnes už jakoby otřepané a bezobsažné, jenže jak jinak to udělat, než je znovu a znovu používat a naplňovat?

A jak nazvat článek pro ty, kdo dočetli až sem? Myslím, že nakonec nějak obyčejně a nenápadně – třeba „Děkujeme za Avatara“... -ah-

Akrobacie racků nad Prahou

Jak je řečeno i v Ohlédnutí na straně 2, může být naše hlavní město, kromě historických památek a jiných pozoruhodností, pro své návštěvníky lákavé i z hlediska cenné biodiverzity. V anotaci knihy „**Střední Čechy. Příroda, člověk, krajina**“ (autoři: Václav Cílek, Jarmila Kubíková, Vojen Ložek) se říká doslova, že málokterá oblast v Evropě má tak bohatý geologický podklad a že i samotná Praha se vyznačuje velkým bohatstvím a pestrostí své květeny a drobné zvířeny – takže rozhodně stojí za podrobné zkoumání a důslednou ochranu.

Můžeme zde ocitovat slova jednoho z autorů zmíněné publikace, našeho předního přírodovědce **RNDr. Vojena Ložka, DrSc.** Je to pamětník, který v červenci loňského roku oslavil devadesáté narozeniny, je držitelem nejružnějších mezinárodních ocenění (jako je např. čestné členství ve Philosophical Society of Cambridge nebo zlatá

medaile Albrechta Pencka za zásluhy o světový rozvoj poznání čtvrtohor) a těší se obdivu a respektu svých následovníků několika generací. Byly to právě zážitky z našeho hlavního města, které jej k jeho celoživotní lásce k přírodě přivedly:

„... Narodil jsem se v Praze a zájem o přírodu, a dokonce i emocionální zájem o její ochranu, jsem měl už jako malé dítě. Například jsem obdivoval různá zákoutí a stromy, a dost se mě dotýkalo, byly-li třeba pokáceny a podobně. Ta Praha byla hodně důležitá — málokdo si uvědomuje, že je doslova učebnicí přírodovědy, počtem druhů rostlin i geologickým složením podstatně převyšující většinu CHKO. Je to samozřejmě dáno její uzlovou polohou s řadou biokoridorů. Spousta zajímavostí tady doslova bije do očí: Prokopské údolí, Barrandova skála, Šárka s buližníky, Vyšehradská skála, výchozy ordovických vrstev pod vládní Kramářovou vilou, na Petříně vidíme pás pískovců s malým skalním městem a nahoře bílé opuky. Takže výběr, jaký nenajdete v žádném jiném městě...“ (viz [zde](#)).

Mohu to potvrdit z vlastních zkušeností. Na začátku osmdesátých let minulého století, kdy jsem bydlela na koleji na Petřínách, jsem kromě knihovnictví studovala i Prahu samotnou, a to velice pilně. Často to šlo spojit, protože například notýsek s anglickými slovíčky se dá brát i na toulky a nahlížet do něj při chůzi. A pokud jde o literaturu, o té jsem se víc než z přednášek dověděla v knihovnách a v antikvariátech – v duchu mého oblíbeného úsloví „spojit příjemné s užitečným“ (nebo jiného – „škola hrou“).

Těm z vás, kdo neradi mícháte odborné texty s beletrií, doporučuji kromě výše zmíněné publikace o přírodě středních Čech i několik dalších osvědčených pramenů. Některé jsou spíše všeobecného rázu, např. **„Neznámá tvář Prahy: příroda a rostlinstvo“ od Jarmily Kubíkové**, jiné se zaměřují na určitou část Prahy (např. dokumenty zmíněné i v článku z Ohlédnutí – viz [zde](#)) nebo na jednotlivé druhy živočichů. Několik zajímavých titulů je pro inspiraci ocitováno v závěru tohoto článku.

A ještě jsem vybrala něco málo poetických ukázek pro ty, kdo stejně jako já mají mimo vědeckých statí rádi i beletrii a čtou ji jak pro radost, tak pro poučení (hmmm, zase jedno zaužívané úsloví...). Krásně by se hodilo humorné povídání od Jana Nerudy o slavicích na Petříně nebo třeba něco od Josefa Thomayera, ale to si necháme na jindy, protože bych chtěla připomenout jednu nenápadnou knížečku, která už není dnes moc známá: **„Věk slasti“ od Petra Skarlanta**.

Je na ní poznat, že ji psal básník: *„... ve vlahém vzduchu je cítit přítomnost Vltavy, zvoní hlína z jarního nábřeží, kam včera napršelo. Ohlašují se vrabci, cinkne železo, čisté ranní zvuky...“* Děj se odehrává v letech 1964 – 1965 a jednou z hlavních postav je autorův přítel Václav Hrabě. Bylo jim, i jejich dívkám, něco málo přes dvacet, byli zamilovaní, dychtiví, hledající, každý den jim přinášel spoustu radostí i strachu.

Foto Petr Pavlík

„...Zvedám oči, pozoruji volnou akrobacii racků. Létají za skleněnou tabulí jako v akváriu, nalétávají přesně, jak je napadne, neudělají jediný chybný pohyb. Vyslovují všechny své myšlenky. Modře se smráká. Soumrak posiluje myšlenky na lásku. Naplňuje obrysy představ určitou lítostí, která dodává konečně pravou jakost mé radosti. Štěstí bez stínu melancholie se nedá vychutnávat...“

Věřím, že i vám by byl ten příběh blízký, pokud byste v něm zalistovali. Takové motivy jako láska, opravdovost, přímost, pocit zodpovědnosti... ty přece oslovují každého a vždycky. A o přírodě se v téhle knížečce jen tak mezi řádky mluví v každé kapitole, je tam přítomna, tak jako když cítíme nějakou příjemnou vůni, ani si ji skoro neuvědomujeme, ale dělá nám dobře a tu a tam se na ni soustředíme a víme o ní. Snad to tak je i u dnešních mladých lidí, když vstanou od svých počítačů a jdou ven, že tohle všechno vnímají. Ale je toho, bohužel, pořád míň a míň – volné hlíny... obrovitých starých stromů obsazených skrytými hnízdy... čerstvě vykulených kaštánků... i těch obyčejných vrabců...

Akrobacii racků můžeme obdivovat v Praze na Vltavě ještě dnes, protože se podobně jako labutě stahují do měst. Ale něco podobného, jako líčí ve své povídce „Ostrov racků“ R. R. Hofmeister (v [minulém čísle Kompostu](#)), to už těžko někdo tady u nás zažije. Na Otavě ve Strakonicih ještě tak člověk uvidí jednoho, dva, ale kdy tu naposled bylo celé hejno, vesele vyřvávalo a ohlašovalo jaro? Pamatujete si na to, vy starší, jaký to býval pocit, když sem vtrhli a zdálo se, že vyplnili hlasem a pohybem celý vesmír? Psávala jsem si to jako školačka do notýsku: „5. 3. – rackové jsou tady“. To ještě mívali dobré možnosti hnízdit a žít se, ještě jsme se mohli opírat o zábradlí a celé hodiny se na ně dívat. Jak to bude (nejen s nimi) dál, to záleží na nás všech, na každém jednotlivci, a ne na politicích, jak se možná někdo domnívá. Kdyby ano, tak na kterých? Kdo si troufne lákat voliče na střídmost, kázeň nebo dokonce dobrovolné práce bez nároku na výdělek? Málo platné, s tímhle musíme přicházet my sami...

Jsme moc rádi, že zrovna pražští ochranáři jsou hodně aktivní a že se s některými z

nich známe i osobně. Další příležitost k setkání s nimi se rýsuje na 9. 4., kdy chystáme na jejich pozvání znovu společný výlet (s odborným komentářem) po unikátních lokalitách. Předběžně jsme si domluvili, že navštívíme znovu Podhoří, budeme pokračovat do skal Kalvárie, odtud do Bohnického údolí (odkud je blízko k autobusu, takže komu bude stačit kratší cesta, může se zde odpojit), na přírodní památku Zámky a do Čimického údolí. Uvidíme vzácnou květenu, hezké výhledy, atd. atd.

Tipy na odbornou literaturu o pražské přírodě:

KUBÍKOVÁ, J.: Neznámá tvář Prahy: příroda a rostlinstvo, Dokořán, Praha, 2014.

MIKULÁŠ, R., ŠTURMA, J., A.: Divoká příroda Prahy a blízkého okolí: průvodce tou částí pražské přírody, o kterou se nikdo nestará, málokdo ji zná a skoro nikdo ji nemá rád, 1. vyd., Academia, Praha, 2015.

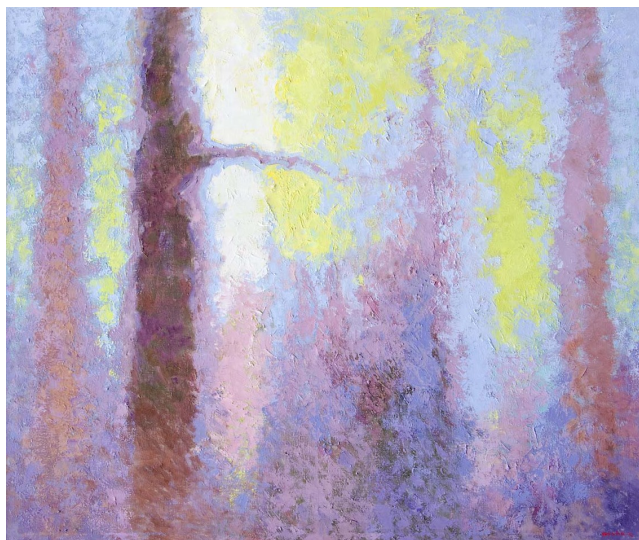
JUŘÍČKOVÁ, L.: Měkkýší fauna Velké Prahy a její vývoj pod vlivem urbanizace. Natura Pragensis - studie o přírodě Prahy, 1995.

GAJDŮŠEK, V., NĚMEC, J.: Chráněná území Prahy: Odbor životního prostředí Magistrátu hl. m. Prahy, ZO ČSOP Praha, 2012.

Březnové zastavení

Vážení a milí,

srdečně vás zveme na výstavu básní Luboše Vinše a mých obrazů se společným názvem „Útěky do krajiny“ v Městském muzeu v Blatné. Plánovali jsme ji s Lubošem společně už v době, kdy jsme pracovali na naší stejnojmenné knížce, která je základem a inspirací této expozice. Bohužel se uskutečňuje až k 2. výročí Lubošova tragického odchodu z tohoto světa. Blatenský rodák (a na čtvrt století také Plzeňan) miloval krajinu kolem Blatné, do které vyjížděl na svém oblíbeném dopravním prostředku - jízdním kole, které se mu stalo osudným. Ze svého posledního útěku do krajiny se 23. 2. 2014 už nevrátil. Pár týdnů před tím dokončil a představil svoji poslední sbírku básní s příznačným názvem „Až jednou nebudem“. Výstava je poctou básníkovi a citlivému člověku, který uměl rozmlouvat s přírodou. I pro mne je příroda a krajina privátem duše, kam lze utéci před podivným světem lidí. Přijďte pobýt na výstavě, potrvá do 3. dubna, v závěru se uskuteční další setkání s přáteli. **Václav Malina**

Václav Malina

Útěky do krajiny

29. 12. 2006

*krajina je mou svatyní
mým jitem i stmíváním
mou náručí
mou skrýší*

*krajina zasněná
plná mučedníků mlhy
ze které jen hlásky smrků věští*

*krajina plná kopců
oblých po milencově
dlani*

*krajina obzorů
sehnutých k napití*

*krajina břehů
stíněných olšemi
odkud se dají
hlubiny číst*

*krajina cest
mířících k závratí*

*když vše pohasne
vždy zbude krajina
milosrdně vlídná
krajina*

kam utéci se dá

Luboš Vinš

Zdraví a strava

Bezlepkové pečení

Únorový a březnový termín kurzů zdravého veg(etari)ánského vaření je věnován bezlepkové kuchyni. Kromě zpestření běžných postupů v kuchyni reaguje toto rozšíření na vzrůstající počet nemocných celiakií v naší populaci. Dalším důvodem je také to, že celiakie, případně nesnášenlivost pšeničného lepku, probíhá u poměrně vysokého procenta lidí skrytě nebo s neurčitými zažívacími potížemi (nadýmání, křeče v břiše, průjemy, únava...). Aplikace bezlepkového jídelníčku může pomoci tyto potíže identifikovat a umožnit jejich zmírnění.

Bezlepkový chléb

Ingredience: škrob (150 g), hladká kukuřičná mouka (100 g), celozrnná rýžová mouka (100 g), jahelná mouka (50 g), pohanková mouka (50 g), hladká sójová mouka (50 g), guma guar (2 lžice), rostlinný olej (2 lžice), sůl (1 a 1/2 lžičky), přírodní cukr (lžice), jablečný ocet (1 lžice), drcené lněné semeno (2 lžice), drcený koriandr (lžička), sušené droždí (sáček - 10 g), voda 300 - 350 ml

Postup přípravy: Smícháme všechny ingredience kromě vody. Tu postupně přiléváme a zpracováváme těsto, které by mělo být vlhké, ale ne mazlavé. Vložíme do zapékací nádoby a na teplém místě necháme kynout 60 - 90 minut. Před pečením navlhčíme malým množstvím vody, stejně tak několikrát v průběhu pečení. Pečeme na 180 °C cca 30 - 40 min.

Nachos z polenty (2 plechy)

Ingredience: instantní polenta (šálek), vroucí voda (šálek), provensálské koření nebo jiné sušené bylinky (lžička), sůl (lžička), rostlinný olej

Postup přípravy: Šálek polenty se solí, bylinkami a asi 2 lžícemi rostlinného oleje zalijeme šálkem vroucí vody a důkladně rozmícháme. Těsto necháme zchladnout. Rozdělíme ho na dvě poloviny a každou z nich rozválíme mezi dvěma pečicími papíry na velikost plechu (placka silná cca 1 mm). Horní papír odstraníme a placku štětcem potřeme olejem. Rozkrájíme nožem na libovolné tvary a pečeme na 200 °C cca 15 min. nebo do hnědnutí okrajů.

Rajčatová salsa

Ingredience: 4 rajčata, cibule, zelená paprika, česnek (2 – 3 stroužky), sůl (1/2 lžičky), sladká paprika (lžička), hnědý cukr (lžice), pepř, chilli, rostlinný olej, citrónová šťáva (1 – 2 lžice).

Postup přípravy: Na oleji orestujeme dozlatova cibuli. Přidáme pokrájená rajčata, papriku a česnek. Podlijeme menším množstvím vody, přidáme sůl, cukr, koření a dusíme do rozvaření rajčat. Nahrubo umixujeme, dochutíme citrónovou šťávou a necháme vychladnout.

Bezlepkové müsli tyčinky (zapékací mísa cca 20 x 20 cm)

Ingredience: 2 šálky směsi celozrnných cereálií (pohankové, rýžové, amarantové aj. vločky, jáhlové, pohankové aj. pukance, kukuřičné lupínky...), 3/4 šálku směsi sušeného ovoce, ořechů a semen, datlový sirup nebo podobný (4 lžice), přírodní cukr (2 lžice), citrónová šťáva (2 lžice), rostlinný olej (lžice), voda (50 ml)

Postup přípravy: Smícháme cereálie s posekanými ořechy a sušeným ovocem, případně semínky. Sirup, citrónovou šťávu, cukr a vodu uvedeme k varu a promícháme, aby se vše dobře spojilo. Vlijeme do suchých ingrediencí a dobře propracujeme. Zapékací mísu vyložíme pečicím papírem a ze směsi silou umačkáme vrstvu cca 15 mm silnou. Ke zhuštění můžeme použít rovný předmět, případně na několik hodin zatížíme. Pečeme na 180 °C cca 15 min. Po vychladnutí krájíme. -jj-

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Bohuslava Schneiderová, Zdeňka Skalická, Eva Legátová, Jakub Kadlec, Jitka Svobodová, Zuzana Jahnová, Václav Malina

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2016

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: v.hrdlicka93@gmail.com

